

ЗАТВЕРДЖУЮ

**Голова Державної служби України
з питань безпеки харчових
продуктів та захисту споживачів**

Сергій ТКАЧУК

« 09 » лютого 2024 року

**Стандартна операційна процедура щодо порядку дій державних інспекторів та державних ветеринарних інспекторів та уповноважених осіб у випадку повідомлень щодо виявлення залишків ветеринарних препаратів та інших інгібіторів у молоці
(СОП - Інгібітори в молоці)**

Скорочення та визначення:

ГВМ – господарство з виробництва молока;

ГДІ - головний державний інспектор та/або головний державний ветеринарний інспектор;

ДІ – державний інспектор та/або державний ветеринарний інспектор;

КО – компетентний орган (центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері безпеки та окремих показників якості харчових продуктів та у сфері ветеринарної медицини);

ММ – молочний модуль (інформаційно-комунікаційна система компетентного органу Молочний модуль);

МПП – молокопереробне підприємство або переробна потужність - об'єкт оператора ринку, який має виробничі можливості та умови для переробки молочної сировини;

ПЗМ – пункт заготівлі молока;

ПІБ – прізвище, ім'я та по батькові особи;

СОП – стандартна операційна процедура;

УВ – уповноважений ветеринар;

Тваринницька потужність – в цій СОП, це господарство, де утримуються тварини, що використовуються для виробництва сирого молока та/або молозива.

Інші терміни та визначення застосовуються в значеннях, наведених в законах України «Про основні принципи та вимоги до безпеки та якості харчових продуктів» та «Про державний контроль за дотриманням законодавства про харчові продукти, корми, побічні продукти тваринного походження, здоров'я та благополуччя тварин».

Нормативні посилання:

Закон України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів» (далі - Закон);

Закон України «Про державний контроль за дотриманням законодавства про харчові продукти, корми, побічні продукти тваринного походження, здоров'я та благополуччя тварин» (далі - Закон про контроль);

Закон України «Про побічні продукти тваринного походження, не призначені для споживання людиною» (далі - Закон про побічні продукти);

наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України від 12.03.2019 № 118 «Про затвердження Вимог до безпечності та якості молока і молочних продуктів», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 07 червня 2019 р. за № 593/33564 (далі – Наказ 118);

наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України від 07.04.2022 № 209 «Про затвердження Гігієнічних вимог до дрібнотоварного виробництва та обігу молока», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 25 квітня 2022 р. за № 452/37788;

наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України від 16.03.2018 № 141 «Про затвердження Порядку надання статусу офіційного ветеринарного лікаря, уповноваженого ветеринара, працівника бійні, уповноваженого на виконання обов'язків помічника державного ветеринарного інспектора, та здійснення їх діяльності», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 27 березня 2018 р. за № 368/31820;

наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України від 11.10.2018 № 490 «Про затвердження Порядку відбору зразків та їх перевезення (пересилання) до уповноважених лабораторій для цілей державного контролю та Форми акта відбору зразків», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 26 грудня 2018 р. за № 1464/32916;

наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України від 07.03.2018 № 130 «Про затвердження уніфікованої форми акта, що складається за результатами проведення планового (позапланового) заходу державного нагляду (контролю) щодо додержання суб'єктом господарювання вимог законодавства у сфері ветеринарної медицини», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 27 березня 2018 р. за № 366/31818;

наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України від 08.08.2023 № 1503 «Про затвердження форм актів, складених за результатами проведення планових (позапланових) заходів державного контролю (інспектування) стосовно дотримання операторами ринку вимог законодавства про харчові продукти, корми, побічні продукти тваринного походження, здоров'я та благополуччя тварин, а також інших форм розпорядчих документів», зареєстрований у Міністерстві юстиції України 08 вересня 2023 року за № 1597/40653.

Мета та сфера застосування:

Метою СОП є визначення алгоритму дій ДІ та/або УВ після отримання через інформаційно-комунікаційну систему КО на базі програмного забезпечення ММ або від оператора ринку повідомлень про невідповідність сирого молока допустимим рівням критеріїв, як це визначено у підпункту 4 пункту 2 розділу II Вимог до безпечності та якості молока і молочних продуктів, затверджених наказом № 118, за результатами лабораторних досліджень (випробувань), що проводять з частотою не рідше одного разу на місяць скринінговими методами та не рідше одного разу на півроку референтними методами.

Сфера застосування СОП поширюється на діяльність ДІ КО та/або УВ при отриманні повідомлень «виявлено інгібітори в сирому молоці», які надходять через ММ, який одночасно сповіщає про це ДІ і відповідного оператора ринку (ГВМ, ПЗМ), а також при отриманні повідомлень з боку іншого оператора ринку, від уповноважених лабораторій або при проведенні дослідження (випробування) скринінговим методом під час здійснення заходу державного контролю, або при отриманні повідомлення про невідповідність від іншого територіального органу КО.

СОП носить інформаційний та роз'яснювальний характер щодо порядку дій державних інспекторів та державних ветеринарних інспекторів та уповноважених осіб у випадку повідомлень щодо виявлення залишків ветеринарних препаратів та інших інгібіторів у молоці.

I. Алгоритм дій ДІ та/або УВ при виявленні у зразках молока залишків ветеринарних препаратів та/або інших забруднювачів, в т.ч. інгібуючих речовин

Якщо УВ отримує результат лабораторного дослідження (випробування) або повідомлення від оператора ринку про наявність забруднення молока ветеринарними препаратами та/або іншими забруднювачами, в т.ч. інгібуючими речовинами, він негайно, використовуючи наявні засоби зв'язку, повідомляє про це ДІ територіального органу КО за місцезнаходженням потужності.

У разі, якщо оператор ринку зареєстрований в ММ, повідомлення про невідповідність надходить ДІ автоматично.

Алгоритм дій ДІ після отримання повідомлення про невідповідність:

доручає УВ, із виїздом на місце, провести розслідування та дізнатися причини, що спричинили забруднення молока, та доповісти у найкоротші терміни про ймовірні джерела забруднення та місця знаходження партії молока, щодо якої отримано невідповідний результат;

повідомляє ГДІ для прийняття рішення про знищення, відкликання та/або вилучення з обігу партії молока, в якій виявлено невідповідність, якщо це не було зроблено оператором ринку;

не пізніше наступного робочого дня після отримання повідомлення про невідповідний результат лабораторного дослідження (випробування) готує

розпорядчі документи для проведення позапланового заходу державного контролю;

проводить позаплановий захід державного контролю для встановлення об'єму невідповідного молока та, за можливості, визначає ймовірність забруднення попередніх партій молока, причин виявлення невідповідності у оператора ринка та, за потреби, здійснює відбір зразків сирого молока від наявних на момент заходу державного контролю партій з метою визначення поточної ситуації із забрудненням молока попередньо встановленою діючою речовиною або групою речовин;

не пізніше 2-х робочих днів з дня виявлення невідповідності на потужності з виробництва та/або зберігання молока повідомляє оператора/ів ринку, яким реалізовано/ передано партію невідповідного молока, та здійснює відповідні заходи державного контролю;

вживає заходів щодо запобігання подальшого використання невідповідного молока в харчовому ланцюзі та контролює виконання вимог рішення ГДІ, у випадку, коли оператор ринку не вживає таких заходів самостійно;

у разі розташування потужності оператора ринку на іншій територіально-адміністративній одиниці, повідомляє відповідний територіальний орган КО за місцезнаходженням потужності.

Референтним методом проводяться лабораторні дослідження (випробування) у разі:

наявності партії/зразка молока, які визнані непридатними для споживання людиною за результатами лабораторних досліджень (випробувань) скринінговим методом;

незгоди оператора ринку щодо результатів лабораторного дослідження (випробування) зразків молока скринінговим методом;

наявності обґрунтованих підозр інспектора в репрезентативності відібраних зразків відносно партії, щодо якої мають вживатися обмежувальні заходи;

необхідності встановлення діючої речовини або групи діючих речовин, якими було забруднене молоко.

ГДІ рішенням забороняє подальше поводження з молоком (змішування, відвантаження невідповідного молока з метою подальшої переробки), якщо результат лабораторного дослідження (випробування) скринінговим або референтним методом підтверджує забруднення партії молока залишками ветеринарних препаратів та/ або інших забруднювачів, в т.ч. інгібуючих.

ГДІ під час дії вищезазначеного рішення дозволяє відвантаження партій невідповідного молока тільки з метою видалення або утилізації відповідно до Закону про побічні продукти.

До завершення розслідування забороні також підлягають відвантаження інших партій молока із цього ГВМ, ПЗМ без наявних обов'язкових відповідних результатів лабораторних досліджень (випробувань) кожної партії молока.

II. Алгоритм дій ДД при проведенні розслідування

1. ДД за дорученням ГДІ в межах заходу державного контролю вивчає питання щодо:

заходів, вжитих оператором ринку щодо недопущення в обіг непридатного до споживання людиною молока;

застосування миючих засобів для обладнання, яке контактує із молоком, в т. ч. змінені процедури для автоматичного миття та знезараження доїльних та охолоджувальних систем;

кількості хворих тварин, яким надаються ветеринарні препарати, їх розміщення та візуальної ідентифікації (маркування фарбою, браслетами, видимість маркування для операторів машинного доїння);

контролю за обліком та застосуванням оператором ринку:

а) наявності ветеринарних препаратів у ветеринарній аптеці господарства, особливо тих, які містять визначені лабораторією діючі речовини або відносяться до групи виявлених діючих речовин;

б) переліку осіб, які мають доступ та застосовують ветеринарні препарати з періодом каренції після застосування;

в) доступу до ветеринарної аптеки інших осіб;

г) наявності та відповідності записів щодо отримання, використання та залишків ветеринарних препаратів у ветеринарній аптеці, реєстрації ветеринарних препаратів;

г) даних амбулаторного журналу із зазначенням ветеринарних препаратів, які застосовувалися або застосовуються для лікування тварин та періодів каренції для тварин, які піддаються лікуванню;

д) механізмів та заходів повідомлення операторів машинного доїння про тварин, які знаходяться в періоді каренції або на лікуванні без видалення зі стада;

е) методів введення та дозування ветеринарних препаратів, особливо тих, які містять діючу речовину, виявлену лабораторією, або відносяться до групи речовин, визначених лабораторією.

2. У випадку отримання повідомлення щодо невідповідності молока із ПЗМ ДД пересвідчується, що ПЗМ здатен власними силами встановити джерело забруднення молока серед усіх постачальників та підтверджує факт припинення обігу молока за ініціативи ПЗМ (за наявності надання відповідних доказів).

За потреби ГДІ може прийматися рішення щодо призупинення обігу молока з цього ПЗМ.

Після встановлення дрібнотоварного виробника невідповідного молока, або ГВМ іншої форми власності, ДД та /або УВ в межах своєї компетенції здійснює заходи відповідно до пункту 1 цього розділу.

3. Цілі розслідування вважаються досягнутими, якщо:

встановлено прямий зв'язок між застосуванням ветеринарного препарату (діюча речовина або група ідентифікованих діючих речовин, встановлених лабораторно) до тварин, молоко яких було внесено до загальної ємності із молоком;

оператор машинного доїння не має достатньо інформації щодо ідентифікації тварин, які знаходяться на лікуванні, або в періоді каренції та не здатен відрізнити їх;

у оператора ринку відсутня процедура відокремлення тварин, які піддаються лікуванню або перебувають у періоді каренції після лікування, та доїння їх у окрему ємність;

виявлено навмисні або помилкові методи введення, збільшення дозування, кратності введення, або зменшення періоду каренції, зазначеному у листівці вкладці до ветеринарного препарату, діюча речовина якого була виявлена лабораторно;

діюча інгібуюча речовина, виявлена в молоці, співпадає із речовиною, яка міститься в миючому або дезінфікуючому засобі для доїльного або охолоджувального обладнання.

4. Ді після завершення розслідування вживає дії щодо запровадження коригуючих заходів та уникнення повторення ситуації в майбутньому.

Для цього Ді:

повідомляє, використовуючи доступні засоби зв'язку для інформування, оператора ринку щодо повного переліку виявлених невідповідностей або порушень;

за результатом позапланового заходу державного контролю видає припис щодо необхідності усунення встановлених недоліків та зауважень;

за необхідності коригує та вносить пропозиції до розробленого оператором ринку плану коригувальних заходів;

після запровадження коригувальних заходів із залученням до них УВ та підтвердження відповідності молока встановленим вимогам, оператор ринку надає матеріали виконання припису щодо усунення встановлених недоліків та зауважень з підтверджуючими документами (протоколи дослідження).

III. Поводження із молоком, забрудненим залишками ветеринарних препаратів та/або іншими забруднювачами, в тому числі інгібуючими речовинами, щодо вмісту яких встановлено законодавчі обмеження та/або у кількості, що перевищує максимально допустимі рівні

Молоко, яке забруднене залишками ветеринарних препаратів та/або іншими забруднювачами, в тому числі інгібуючими речовинами, щодо вмісту яких встановлено законодавчі обмеження та/або у кількості, що перевищує максимально допустимі рівні, є непридатним для споживання людиною.

Невідповідне молоко повинно бути використано, оброблено або перероблено одним або кількома способами, визначеними законодавством.

Використання молока, забрудненого залишками ветеринарних препаратів та/або іншими забруднювачами, в тому числі інгібуючими речовинами, щодо вмісту яких встановлено законодавчі обмеження та/або у кількості, що перевищує максимально допустимі рівні, як корм для тварин заборонено, крім випадків, коли забруднююча субстанція є відомою та термолабільною і втрачає свої негативні властивості за нагрівання.

За згодою з ДІ, після термічної обробки, рекомендованої виробником ветеринарних препаратів, або після кип'ятіння, молоко може бути використано, як корм для тварин на відгодівлі не пізніше ніж за 3 місяці до забою, та/або непродуктивних тварин.

У разі видалення невідповідного молока, оператор ринку має надати докази того, що молоко було використано, оброблено або перероблено одним або кількома способами відповідно до законодавства.

Доказом видалення невідповідного молока можна вважати акт приймання-передачі та акт виконаних робіт, у разі використання послуг з оброблення, переробки, утилізації чи видалення відповідно до договору про надання послуг з оброблення, переробки, утилізації чи видалення побічних продуктів тваринного походження, відеореєстрацію процесу видалення та акт поводження із невідповідним молоком, складений комісійно за підписом не менше трьох осіб.

Акт поводження з невідповідним молоком має містити інформацію щодо ідентифікації партії забрудненого молока (назва, вага, дата виробництва, та ін.), дати та опису порядку та етапів видалення, використання, оброблення або перероблення такого молока, посад та ПІБ підписантів акта.

IV. Алгоритм дій УВ

1. УВ, отримавши повідомлення про невідповідність щодо виявлення залишків ветеринарних препаратів та інших інгібіторів у молоці від ДІ та/або оператора ринку, та/або через інформаційно-комунікаційну систему КО ММ вивчає питання пункту 1 розділу II цієї СОП та додатково перевіряє:

показники здоров'я тварин у даному господарстві;

рівень захворюваності тварин на хвороби, які потребують застосування ветеринарних препаратів;

за необхідності, самостійно пересвідчується у наявності клінічних ознак у хворих тварин, схем лікування та результатів такого лікування;

інформацію щодо кількості практикуючих спеціалістів ветеринарної медицини, які здійснюють ветеринарну практику на даній території та надавали(ють) допомогу ГВМ та/або дрібнотоварним виробникам, та інформацію щодо ветеринарних препаратів, які були застосовані;

збирає за дорученням ДІ іншу інформацію, яка може становити інтерес для ДІ та допомогти у проведенні розслідування потрапляння забруднювача у молоко.

2. Результати попереднього аналізу УВ повідомляє ДІ, використовуючи доступні засоби зв'язку для інформування.

3. УВ, за погодженням із оператором ринку, може здійснювати моніторинг виконання оператором ринку плану коригувальних заходів, розробленого ГВМ або ПЗМ за результатами заходу державного контролю.

V. Проведення навчання та здійснення оцінки рівня отриманих знань ДІ та УВ, що здійснюють заходи державного контролю відповідно до цієї СОП

ДІ та УВ, до повноважень яких входять функції державного контролю та нагляду за тваринницькими потужностями (ГВМ, ПЗМ) та які в своїй роботі використовують інформаційно-комунікаційну систему КО ММ, повинні пройти відповідне навчання на платформі Центру безперервного професійного розвитку Державної служби України з питань безпеки харчових продуктів та захисту споживачів.

Після проходження навчання, УВ та ДІ проходять тестовий контроль щодо рівня засвоєних знань з отриманням сертифіката.